

Denis Rastoder

OMER I SUZANA

Najzad je stiglo proljeće. S radošću sam čizme izuo i ostavio za dogodine. Majka je prodavala smok, da bi mi ih kupila. Petrovača ispred naše kuće se uveliko raskokala, pa se miris njenog behara osjećaše svud okolo. Ovce više nijesmo puštali po livadi, jer je podavano zabodena šarena motka nasred njive. Babo je počeo polako da uzdiže alat oko kuće, jer treba da idemo na katun. Za dva dana završavam školu.

Uzeli bi oni mene ranije iz škole, al' nije dao učitelj, te su me morali čekati. Uglavnom sam išao sam do škole, jer sam redovno kasnio. Često sam plakao trčeći u školu za drugom djecom, jer ako zakasnim učitelj neće imati milosti. Ovo proljeće je za mene nekako bilo posebno - kao da će se hesap nešto desiti.

Uvijek sam prolazio pokraj seoskog groblja, ne hatajući za mezare sa strana. Ja sam tada pohađao drugi razred i polako učio da čitam. Dok bismo se vraćali iz škole, kao sva radoznala djeca, čitali smo ko leži ispod kojeg mezara i kad je preselio, i tako vježbali čitanje i računanje.

Jednog dana uočih dva mezara - isti, a različiti. Na oba su bila postavljena velika srca, ali je jedan mezar bio bijel, a drugi potpuno crn. To je bio jedini crni mezar na tom groblju. Na bijelom je pisalo *rahmetli Omer*, prezimena se ne sjećam, a na crnom je pisalo *pokojna Suzana*. Ni njenog prezimena se ne sjećam, jer takvo prezime nikad nijesam čuo kod nas u selu.

Od tada su me toplo gledale oči žene sa slike, te Suzane, svako jutro kada bih prolazio tuda. Na Omerovom mezaru nije bilo slike. Pitao sam drugare znaju li oni zašto je jedino taj Suzanin mezar crn, ali nijesu znali i bilo im je svejedno. Pokušavao sam da ne obrćem glavu ka tom groblju, ali bilo je to jače od mene. Isto kao da me je neko zvao da se okrenem. I dalje smo, djeca kao djeca, čitali ko je najduže živio, ko malo kraće, ako nijesmo gledala gdje ima kleke i šipuraka...

Danas nam je učitelj rekao da smo savladali sva slova i da možemo da čitamo što god poželimo. Takmičili smo se ko će brže čitati

Bukvar, a kad krenemo kući, ko će brže čitati natpise na groblju. Ja sam ponajviše obraćao pažnju na Omerov i Suzanin mezar. Omerov mezar podigao je brat Hasan, a Suzanin njena sestra Milijana.

Čudno!? Veoma čudno, pomislih u sebi. Pa, moj babo se zove Hasan, a majka Milijana! Taman ću ih pitati što će njihova imena na tim mezarima, jesu li Omer i Suzana bili nešto svoji baš nama i sve će mi biti jasno.

Nijesam smio da pitam ništa dok ne završimo ručak. Uvijek smo zajedno ručali i niko nije smio ni progovoriti dok se jede. Tako su nas roditelji vaspitali. Jedva sam čekao da završimo i da pitam u vezi onih njihovih imena.

Završili smo!

Babo uze da zamota jednu cigaru, a majka da diže sofru.

Najzad, ja upitah:

- Babo, majko, zašto tamo u groblju kraj moje škole, ima jedan crni mezar?

Buuuum! Majci ispade iz ruku tanjir.

- Ne boj se, sine. Na, popij malo vode - pritrča mi Milijana - masne mi ruke, te mi ovo ispade. E, grdna hadalja od mene...

Ja i dalje nastavljam sa pitanjima:

- I zašto na Omerovom grobu piše tvoje ime, babo, a majčino ime na grobu neke Suzane?

U kući nastade tišina. Čuje se samo pucketanje usplamtjele teneće.

Najzad, babo reče da on nije nikad obratio pažnju na te mezare, te da ne zna što da mi kaže. Obećao mi je da ćemo zajedno poći dok ja još malo porastem. Majka je samo rekla kako ženama nije džais da idu po groblju, te da ni ona ne zna ništa o tome.

Ništa mi ovim nijesu rekli, ali dobro, uhar i to.

Prepustismo se vremeneu. Često mi se dešavalo da sanjam neke druge osobe, a zovem ih svojim roditeljima. Često sam i plakao sanjajući da mi majka umire.

I, evo, jun je i ja sam završio sa školom. Skroz odličan! Bio sam najbolji učenik u cijeloj seoskoj školi, i to od prvog do četvrtog razreda. Gospodin učitelj me je nazivao *Mali učitelj*. Znao sam da ćemo ovih dana izaći na stanove. Meni se uopšte nije išlo. A i osjećao sam neku

vrstu poniženja zato što mi roditelji ništa ne govore o onim mezarima. Ja najbolji učenik, a oni ćute, kao da sam neka neznalica.

Primijetiše to moji roditelji, te me pozvaše da sjednem sa njima na klupu pred kuću.

Babo reče:

- Vidi, sine, ti si jako pametan, sunce babovo... - i zastade - iako si tek sad napunio devet godina, ti si pametniji od svih nas.

Majka me poljubi u glavu i reče:

- Ada, on je najpametniji, on nije dijete, on je čovjek, oko mamino.

Eh, kako sam se lijepo osjećao, jer me majka nikada nije toliko hvalila. Babo nastavi:

- Želiš li da znaš nešto više o onim mezarima tamo u groblju?

- Želim, babo, svakako!

- E pa, slušaj, sine, ovako... - glas poče da mu treperi, usne da mu se lijepe. Popi gutljaj vode i poče:

- Nekada davno ovdje u Bihoru živio je jedan mladić. Kada je odrastao otišao je da studira u Beograd. Tamo se zaljubio u đevojku, u koju, možda, nije smio. Zavoljeli su se toliko, da nijesu mogli jedno bez drugog. Kada je završio studije, došao je zajedno sa njom u svoje selo. Svi su bili protiv nje!

- A zašto, babo, zar to nije grehota - upadoh ocu u riječ, iako nijesam smio.

- Paa, sine, ta đevojka nije bila kao mi.

- Kako nije?

- Pazi... Postoje dvije vjere ljudi. Mi smo jedne vjere, a ona je bila druge vjere. Zbog te različitosti, nikako nijesu smjeli da se uzmu. Ali, njihova ljubav je, ipak, pobijedila. Gledali su seljani drugačije na nju, jer nije bila naša, a ona se ponašala isto kao i sve druge žene. Malo po malo, hič po hič, pustila je ona korijene u naše selo. Više niko nije hatao na to što je ona Suzana, a on Omer.

Odjednom sam ciknuo i upitao oca:

- Molim, babo, pa jesu li oni umrli?

- Ne prekidaj me - kroz suze mi je uzvratilo otac - Živjeli su oni tako zajedno i nakon nekog vremena ostala je ona samdruga. Kad je došlo vrijeme da se razdvoji, udari toliki snijeg, da niko u selu to ne

pamti. Nijedna žena nije smjela da se usudi da je porodi, te je krenuše makar do Petnjice. Turiše je na saonice što ih vuku volovi i odoše. Rijeka pro koje su morali proj, bila je brdo u brdo. Imao je neki stari, drveni most, ali nijesu smjeli pro njega proj. Nagnaše volove preko rijeke, ali oni ne smiju ni zgazit u vodu, a kamoli proj preko. Mučili su se tako oko po sahata, kad ono, Bog dade, Suzana se razdvoji. Njen đever odmah uze dijete i krenu kući, a bratu Omeru posavjetova da se i oni odmah vrnu. Mučio se Omer da obrne volove i da se vrnu kući, a oni samo stoje. Taman se okrenuše, kad Suzana nekako pade u vodu i rijeka pocrvenje od njene krvi. Volovi, uplašeni crvenom bojom, puhnuše, trgoše one saonice i zagaziše u vodu. Kuka Suzana kao crna kukavica, za njom u vodu poleće i Omer, voda im prolazi kroz kosti, gube im se glasovi. Uz Popču samo odliježe krivnjava volova, lomatanje saonica i poneki ženski krik. U tome naiđe ogromni talas i sve ih ponese u dubine. Eh, Bože mili, čini mi se da i sad čujem one jauke niz rijeku, jauke i zapomaganja rahmetli Omera i pokojne Suzane. Našli su ih sjutradan zaglavljene u nekom šiblju. Doniješe ih kući, njega staviše na tabut, nju u sanduk i pokopaše jedno pokraj drugog u onom groblju kraj škole. Suzana je jedina žena u našem groblju druge vjere, te je zbog toga njen mezar crne boje. To dijete što je ona rodila, ostalo je kod Omerovog brata. Kada je došao Suzanin rod iz Beograda na njenu sahranu, svi su se snemagali. Njena sestra... Milijana... htjela je da ponese sestrića sa sobom. Omerov brat ne dade ga ni za živu glavu. Ali, u Bihoru je tada bio običaj da se žena kojoj pogine čovjek, udaje za đevera ili đever oženi ženinom sestrom ukoliko se njoj što loše desi. Tako je i Milijana, iz žalosti prema sestriću, odlučila da se uda za Omerovog brata, za Hasana. Njihov sin ostao je kod midža Hasana i tetke Milijane. I njih dvoje počеше da žive zajedno i da rađaju djecu. To dijete su prihvatili isto kao da je njihno.

- Pa, gdje je sada to dijete - upitah zbunjen?

- Ispred nas... sine, moj. Omer i Suzana su bili tvoji roditelji, ali čim si se ti rodio, mi smo te uzeli, podizali i zavoljeli kao naše dijete. Sada sam ja tvoj babo, a ona tvoja majka.

- Jeste, sunce naše – reče Milijana.

Izašao sam ispred i pokušao da bar nešto razumijem. Sjeo sam, zabio glavu među noge i počeo glasno plakati. Isrpljen i željan utjehe,

sebi sam rekao da su oni mene spasili i pružili mi lijepo djetinjstvo, oni su moji roditelji! Tih prvih se i ne sjećam, jedino što u dnevniku piše da sam Omerov.

Ušao sam opet u sobu i zatekao ih kako lome prste na rukama i nešto zbore.

- Babo, majko, ja sam spreman. Idem da pustim ovce i idemo na stanove, vakat je...